

noget. I 1931 brød han pludselig op igen, realiserede sit kaffelager og flyttede fabrikken til Lyngby, nu drevet som et familieaktieforetagende.

Der var dog fortsat skjortefabrik i den gamle Nærum-ejendom, men på andres hænder formodentlig, indtil 1936, da den – ifølge oplysninger venligst meddelt mig af Søllerød Kommunes Bygningsinspektorat – indrettedes til beboelse. I 1940'erne var den – stadig ifølge Bygningsinspektoratet – udlejet til konfektionsfabrik, og i 1947 opførtes en mindre tilbygning indeholdende kedelrum med højtryksdampkedel til brug for damppresse. Historien videre frem er det ikke lykkedes mig at få rigtig rede på. Men på min sidste tur henad Nærum Hovedgade (i september 1974, ca. 40 år efter den næstsidste) konstaterede jeg i hvert fald, at det gamle hus fra 1911 ligger der endnu og stadig lader sig genkende, trods »Vasketeria« i stuen og »Wienersalon« ovenpå.

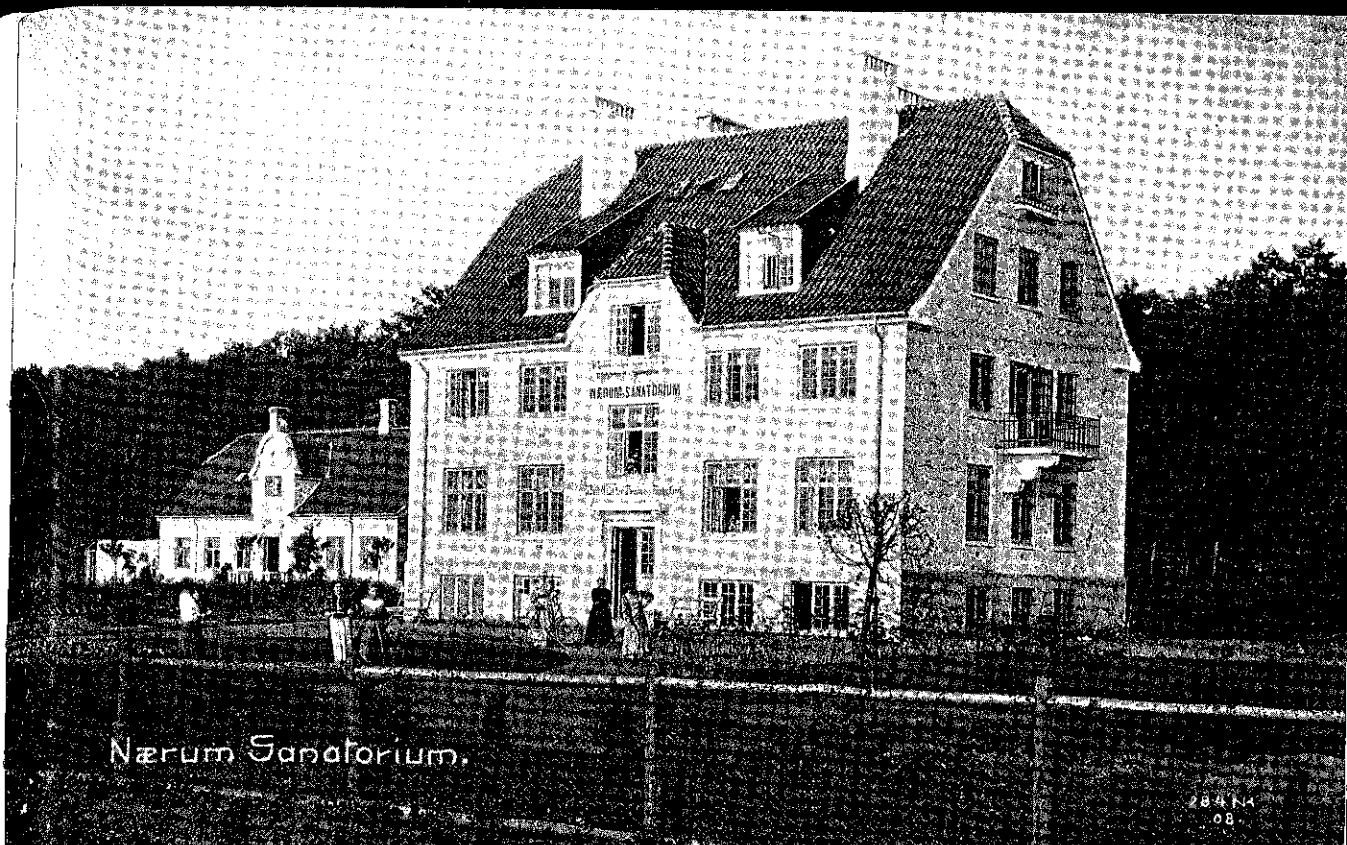
41-42 Selskabet »Danske Afholdsvenners Redningsarbejde for Alkoholister« overtog i foråret 1906 et redningshjem for drikfældige kvinder, »Konkordia« kaldet, som var installeret i en lejet bygning på Faxe Ladeplads og ledet af frk. *Marie Ravn*. Men da stedet hurtigt skønnedes at være temmelig uegnet til formålet og miljøet omkring det mildest talt uheldigt, vedtog selskabet at flytte hjemmet til Nærum, hvor det i december samme år kunne rykke ind i en nyopført bygning, der lå i ensomhed og i passende lang afstand fra selve byen og dens leben på en dejlig grund, fuld af lys og luft, lige op mod skoven, der lunede og skærmede for de barske østenvinde, og ved en nyanlagt, men endnu helt øde vej, der naturligvis straks blev kaldt *Konkordievej* (det hedder den endnu den dag idag, uden at sik-

kert ret mange ved hvorfor). Bygningen ser vi i baggrunden tilvenstre på billedet fig. 41, og her lå den, lige til den i 1974 måtte vige pladsen for adventisternes tip-top moderne skolepalads.

Allerede det følgende år, 1907, besluttede afholdsselskabet at købe en stor grund på flere tønder land lige ved siden af mod syd for her at opføre et større *Sanatorium* for kvinder, der var så vidt helbredte for en drankerlast, at de ikke ligefrem behøvede lægehjælp og særlig kur, men bare en rekreationstid i landluft og fred, der kunne hjælpe dem til genrejsning og værne dem mod de fristelser, der ellers så sørgeligt ofte førte lige ud i tilbagefaldet. Desuden var det tanken at anlægge en stor køkken- og frugthave, der skulle holdes under kultur af »de på Sanatoriet værende patienter«.

Det var forøvrigt ikke den eneste institution af denne art, selskabet i disse år oprettede. Der var stor aktivitet. Landsindsamlinger foretoges, og talrige agitatorer rejste land og rige rundt på husbesøg og med opråb til de lokale aviser: »Vil De være med til at aftørre den tåreflod, som alkohol er årsag til hos tusinder af vort lands hustruer, mødre og børn, da beder vi Dem om at yde Deres støtte til det redningsarbejde, som danske afholdsvener har taget op«.

I foråret 1909 stod den store nye bygning færdig til brug, lys og venlig, med høj kælder, mange og brede vinduer og snørklet inskription over hovedindgangen: »Med Gud for Hjem og Fædreland« (åbenbart med allusion til gamle Christian IX's valgssprog »Med Gud for Ære og Ret«). Man beundrede dette bygningsværk, så helt i slægt med den kun få år ældre Nærum Kostskole og den præcist samtidige Holte Husholdningsskole på Skovridergårdsvej. Det lyste så smukt mod skovens mørke bryn og faldt

41 Nærum Sanatorium, sommeren 1910

straks i øjnene, hvad enten man kom ad Nærum gade eller fra skoven gennem den røde port.

Det lille kursted »Konkordia« fra 1906 blev drevet under ét med det store rekreationshjem, og der var lige fra begyndelsen et godt og venskabeligt samarbejde med Skodsborg Badesanatorium, hvis overlæge *Carl Ottosen* beredvilligt udførte lægetilsynet sammen med sine assistenter. Den daglige ledelse havde den føromtalt frk. *Marie Ravn* med assistance af en ung, tidligere forskolelærerinde *Maria Dam* fra Sparkær ved Viborg, indtil de begge i december 1907 opsagde deres stilling for at overtage ledelsen af pighjemmet »Hebron«

i Handbjerg ved Struer, hvor alt var i den vildeste opløsning efter Peter Sabroes – i dette tilfælde – helt grassate og langt over målet skydende angreb på den hidtidige bestyrerinde, enkefru Bransholm. Man beundrede herovre frk. Ravn's mod og mandshjerte; men hun havde jo heller aldrig ligefrem danset på roser i sit hidtidige virke.

Hendes efterfølger i Nærum blev frk. *Marie Jensen*, fhv. oversygeplejerske på Frydenstrand Sanatorium. Hun fik en dag i 1910 besøg af forfatteren Edv. Egeberg, som gerne ville fortælle »Søndagsbladet«s læsere om dette samfundsgavnligt foretagende ude på »Konkordia«, og under en rundvandring i hus og have fortalte hun

ham beredvilligt både om virksomhedens drift og om det daglige arbejde og dets problemer:

Havedyrkningen lagde hun overordentlig vægt på, fortalte hun. Det gjaldt om at få det mest mulige ud af den, ellers ville de pengemidler, der stod til rådighed for institutionen, ikke nær strække til. Hjemmet kunne kun rumme en snes patienter, og kun ganske få af dem havde råd til at betale fuld pris for opholdet. Det drejede sig jo mest om kvinder af »mellemklassen«. Fuldt belagt var der sjældent; men det gjorde ikke så meget, da de ikke belagte værelser altid kunne lejes ud til landliggende damer af finere ekstrakt, som betalte godt for sig.

Hvad patienterne selv angik, fremhævede hun stærkt *vanskelighederne*: »Her er meget at kæmpe imod og ofte så lidt at støtte sig til i kampen. Der er *arven fra hjemmet*, drankerarven, måske gennem flere slægtled. Den årelange *vane*, ofte lige fra de unge år. Ulykkelige familieforhold – den utro mand f. eks., der fik hende til at søge glemsel i drik. Stor tålmodighed og påpasselighed er nødvendig, f. eks. hvor det gælder at forhindre patienterne i at skaffe sig drikkevarer. De er snedige på dette punkt, og de kan bruge næsten alt. Også petroleum«. Og hun sluttede: »Arbejdet her har store sorger, som tynger det. Men også store glæder. I de få år sanatoriet har bestået, er halvdelen af patienterne givet frelst tilbage til samfundet«.

Dagligstueinteriøret bærer tidens præg. Det er her altsammen: klunkestolens runddans omkring det ottekantede bord med lysedug og opsats og hejselampe over; det skråtstillede klaver, der levner et trekantet hul bagved, hvor der nok kan proppes et blomsterstativ ned, men hvor en støvekost aldrig kan nå til bunds (det er ikke den

fremspringende luftkanal, der har fremtvunget en sådan placering, klaveret kunne jo magelig stå lige under det indrammede skilderi, men det *skal* nu stå på skrå, for sådan *står* klaverer alle steder); gyngestolen med de spændte fjedre i bunden, der mimrer og knurrer, når man sætter sig i den; skærmbrædtet med blomsterbroderi; det broncerede, kunstfærdige ur under glasklokke (på et fint gammelt møbel, der ikke forliger sig så godt med klunkestilen – hvad de limfarvede lyse vægge forresten heller ikke gør); piedestalerne med urtepotter og kalipastafigurer o.s.v. Ingen har kunnet bevæge sig i denne stue uden at støde på noget. Man bliver helt nervøs af at se på det, og det gælder da navnlig det vaklevorne stativ med dets kostbare opstabling lige klods op ad dørkarmen og dørhåndtaget. Det *må* da før eller senere være gået galt her.

På fotografens opfordring har frk. Jensen sat sig ved klaveret og det opslåede »Psalmeværk for Hjemmet. 143 Melodier udsatte for Piano af Otto Malling« foregivende at spille til morgen- eller aftensang. Alle patienterne burde så egentlig også have været her, men så ville man jo på billedet ikke have kunnet se ret meget andet end dem.

Den formidable spiritusbeskatning, som indførtes i marts 1917 og straks for »middelmanden« forvandlede den daglige frokostsnaps til en søndagssnaps, lagde også meget snart en effektiv dæmper på det sanseløse drikkeri ude i »den jævne befolkning«. Og det måtte altsammen efterhånden få indvirkning på institutioner som »Konkordia«. Tiden løb fra dem. Der var – glædeligvis – ikke det samme behov for dem som før, og så ophørte de én efter én.

Nærum-komplekset blev o. 1919 købt af de danske »Syvende-Dags Adventister« og indrettet til *højskole* for unge trosfæller i

42 Dagligstuen på Sanatoriet, fot 1910

Danmark og Norge. Den trivedes godt i en årrække, men føltes alligevel snart for lille, især da det ønske opstod hos ledelsen at knytte et større landbrug til den, hvor eleverne kunne få en mere omfattende og grundigere undervisning i mark- og havebrug end den, der kunne præsteres på de 2 tdr. land i Nærum. Da så i sommeren 1929 den smukt og højtbeliggende »Kirkeskovgård« ved Daugård øst for Vejle var averteret til salg, handlede Adventistsamfundet med vanlig beslutsomhed, energi og offervilje, købte ikke alene gården med alle dens tiliggender, men også 18 tdr. land fra en nabo-gård for at opnå strandret ved Vejle fjord og begyndte samme efterår opførelsen af et mægtigt bygningskompleks, der var bereg-

net til at skulle koste ca. 325.000 kr. (i den tids pengel!). En imponerende bedrift af et lille sekterisk trossamfund uden statsanerkendelse og uden mulighed for økonomisk støtte af nogen art udefra. Den folkekirkelige menigheds samtidige bedrift med frivillige bidrag til en lille prunkløs kirke i Nærum blegnede ligesom lidt ved siden af.

»Konkordia« blev averteret til salg i foråret 1930 og blev for den kommende sommer til »Nærum Sommerpensionat«, hvor blandt andre forfatterinden fru Thit Jensen slog sig ned. Men allerede i 1931 købte adventisterne det tilbage og oprettede i hovedbygningen plejehjemmet »Aftenhvile«, som endnu eksisterer, medens samtidig den i 1909 i Skodsborg oprettede *privatskole*

flyttedes hertil og installeredes i den lille, oprindelige »Konkordia«-bygning. Denne skole er også i høj grad levende endnu – så levende, at den i 1974, efter at have sprængt alle rammer, kunne erstatte sit gamle hus med en stor, i ydre som indre fuldt moderne bygning (arkitekt Eske Christensen).

Nu ligger den hvide hovedbygning fra 1909 placeret mellem en højmoderne skole og en højmoderne kirke (opført 1957 af samme arkitekt). Og knap så synlig fra vejen som på billedet fig. 41.

43-47 En ny skolebygning i Nærum havde allerede været stærkt på tale i 1872. Sognerådsmedlemmerne var på mødet d. 28. maj ligefrem blevet *enige* om, at der måtte foretages »enten en aldeles gennemgående reparation af den nuværende skolebygning eller en nybygning«, og stemningen syntes absolut at være for nybygningen. Men de ville dog først sove lidt på det. Og da det var sket, besluttede de d. 31. s.m. alligevel at nøjes med en lille udrykning af nordgavlen til nødtørftig udvidelse af skolestuen. Og mere blev der så aldrig gjort – ud over den årlige gåen efter hist og her med malerpensel og hvidtekost. End ikke en af skolekommissionen i 1883 foreslået tilbygning i nord for en særlig indgang til skolestuen fandt man nogen grund til at bevilge, skønt det vitterlig generede fru Jensen grusomt evindeligt at have *sin* lille entré myldrende fuld af råbende og støjende børn. Man ræsonnerede vel som så: har hun fundet sig i det i over tyve år nu, kan hun vel også blive ved.

Men hen ved århundredets udgang var der ingen vej udenom mere. 9/8 1898 vedtog endelig sognerådet at bygge en moderne skole i Nærum med 4 klasser og samtidig at søge tilladelse til at omlægge skoledistrik-

terne således, at der eventuelt kunne oprettes lignende skoler i *Vedbæk* og *Øverød*. Endvidere vedtoges det at søge *Trørød* skole nedlagt og at bygge en pogeskole i *Gl. Holte*. Men nu gjaldt det altså først og fremmest skolen i Nærum. Forhandlinger med grosserer Alfred Christensen om en passende byggegrund blev indledt, og 13/3 1899 kunne man samles om et tilbud fra ham på en grund nær ved skovbrynet på den nordre side af den lige nyanlagte vej fra Nærum til Skodsborg, 10.000 kvadratalen stor og til en pris af 30 øre pr. alen. Samtidig overdrog man arkitekt A. Thejll opgaven at tegne de bygninger, der skulle ligge på grunden. Selve skolen skulle rumme 4 store lyse klasseværelser samt lejligheder for de to lærerinder, og ved siden af skulle der lægges en passende stor villa til førstelæreren. (Andenlæreren skulle ingen bolig have, men boligodtgørelse i penge.)

Medens byggearbejdet stod på, udarbejdedes i enkeltheder den ny skoleplan for Søllerød kommune, der skulle gælde fra 1/1 1901. Den havde følgende indhold:

»Indtil de 3 nye skoler kan tages i brug, bibeholdes de nuværende skoler i Søllerød, Nærum, Trørød og Skodsborg således, at Søllerød skole nedlægges, når Øverød skole kan tages i brug, Nærum og Trørød skoler, når den ny skole i Nærum kan tages i brug, og Skodsborg skole, når skolen i Vedbæk kan tages i brug. Det samme gælder med hensyn til pogeskolerne i Søllerød og Nærum. Hvorimod pogeskolen i Skodsborg agtes bibeholdt som forskole i dens nuværende bygning«.

Til de 4 skoleklasser i Nærum skulle der skaffes 4 lærerkræfter: en førstelærer, en andenlærer, en lærerinde og en forskolelærerinde. Førstelærereembedet blev – uden at være opslået – tildelt enlæreren i Trørød

Gunnar Sandfeld

Søllerød
som det var engang

III. SAMLING

En Rundvandring i Midtsognet

Udgivet af Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune 1975